

Fredrik Lange-Nilsen

er psykolog. Han har tidligere jobbet i utekontakt, på spesialskole for atferdsvansker, i PPT, vært veileder og leder for MST i Vestfold. Han har vært leder for Skjerfheim-kollektivet, som er en barneverninstitusjon under Bufetat, de siste 15 åra.

Bevis for at det hjelper

Hjelper institusjonsoppholdene? Hjelper de nok? Og hva vil det si at oppholdet i en institusjon har hjulpet et barn eller en ungdom?

Dette er spørsmål kommuner, Bufetat, fylkesnemder og fylkesmenn må kunne svare på når deres brukere eller eiere spør. Som representant for en barneverninstitusjon møter jeg ofte disse spørsmålene. Derfor har jeg tumlet litt med dem. Hva vil det egentlig si at et institusjonsopphold *hjelper*? Hvor *mye* må det hjelpe for at det skal regnes som *hjelp*? Hvor *mange* av oppholdene på en institusjon må hjelpe for å kunne si at opphold på denne institusjonen hjelper?

Hvor mange *institusjoner* må hjelpe for å kunne tilbakevise generelle påstander om institusjoners manglende effekt?

Er det i det hele tatt mulig å finne ut om et institusjonsopphold har hjulpet en ungdom og dennes familie eller ei?

Norske barnevernmyndigheter vet lite om effekten av egne institusjonstilbud, men de har undersøkt om ulike institusjoner, hovedsakelig i andre land, har hjulpet. Det er slått fast at det er stor forskjell på utenlandske institu-

«Det er slått fast at det er stor forskjell på utenlandske institusjoner.»

sjoner. Enkelte hjelper mye, andre hjelper litt, mens noen ikke hjelper i det hele tatt eller gjør vondt verre.

Så vidt jeg vet er det slik her hjemme også, men hvem er hvem? Hvilke norske institusjoner hjelper mye, hvilke gjør vondt verre og hvilke befinner seg et sted imellom? Det vil mange kunne ha glede av å få mer kunnskap om.

En vei å gå er at vi som leder barneverninstitusjoner blir flinkere til å måle våre egne resultater. Har f. eks Skjerf-

Illustrasjonsfoto: colourbox

heimkollektivets behandling hjulpet en bestemt ungdom som har fått rusbehandling der? Hvor mye har behandlingen hjulpet? Hvor mange har den hjulpet siste år?

HVA ER ET RESULTAT?

Barneverninstitusjonsoppholdene er ikke ment å hjelpe mot alt. Målet må være at de hjelper slik de er *ment* å hjelpe.

Barneverntjenestens formål (bvl § 1) er å hjelpe barn og unge som lever under skadelige forhold. Hvis et institusjonsopphold bedrer forholdene en ungdom lever under, må det kunne sies å ha hjulpet. Dermed blir *bedret livssituasjon* viktig å måle som en del av resultatet.

Slik bedring er lett å måle på flere måter i hvert enkelt tilfelle. Alle barnverninstitusjoner burde derfor nokså

«Hvis et institusjonsopphold bedrer forholdene en ungdom lever under, må det kunne sies å ha hjulpet.»

enkelt kunne samle data på hvor mange av ungdommene som får bedret sin livssituasjon og i hvilken grad. En enkel løsning ville være å bruke enkle sjekklister som inneholder de kritiske oppvekstforholdene i hver enkelt sak. Man kunne spørre aktuelle observatører som f. eks lærere, familie og brukeren selv om situasjonen på iverksettelsestidspunktet, for så spørre igjen senere når hjelpen er satt i verk, når den avsluttes, og kanskje en tid etter avslutning for å se at hjelpeeffekten vedvarer.

Mange ungdommer tilbys hjelp i institusjon mer på grunn av alvorlige atferdsvansker enn på grunn av skadelig livssituasjon, selv om dette ofte henger sammen. Disse kan tvangsplasseres inntil ett år under forutsetning av at institusjonen er *egnet*. Slike institusjoner må også kunne endre ungdommers atferd – og dokumentere det.

På Skjerfheimkollektivet har vi utviklet noen former for resultatmåling som vi tror andre kan ha nytte av å prøve ut sammen med oss.

BRUKER TILTAKSPLANEN

Skjerfheimkollektivet prøver ut ulike former for resultatmåling.

En form for resultatmåling tar utgangspunkt i barneverntjenestens tiltaksplan. Tiltaksplanen tydeliggjør ungdommens behov og hvordan disse skal imøtekommes. Vi ser på Tiltaksplanen som en konkretisering av kollektivets og Bufetats oppdrag. Vårt mål blir derfor å oppfylle planen til punkt og prikke.

Ikke alle tiltaksplaner er like lette å bruke som målestokk for resultater. Derfor informerer vi kommunen om hvordan vi ønsker at tiltaksplanen skal struktureres og >>

formuleres for at vi skal få nyttige/viktige mål å arbeide mot. Vi prøver også å få dem til å beskrive mål og tiltak så konkret at det er lett å avgjøre om målet er nådd og tiltaket gjennomført.

Vi organiserer et eget tiltaksplanmøte noen uker før innflytting/behandlingsstart, der vi prøver å bli enige med kommunen, ungdommen og foreldrene om hvordan tiltaksplanen skal se ut. Kommunens endelige forslag legges fram i et nytt møte få dager før tiltaket iverksettes.

«Skal ungdommen bare bli rusfri på kollektivet eller rusfri i den virkeligheten han/hun skal ut i?»

Dersom alle mål i planen nås, regnes behandlingen som 100 prosent vellykket og institusjonstilbudet må sies å ha hjulpet, så langt. Hvor lenge det hjelper kan ingen vite, langt mindre måle.

Dersom ingen positiv endring oppnås for noen av målene, blir resultatet 0 prosent måloppnåelse, og oppholdet er mislykket. Dersom noen mål er 100 prosent oppnådd, mens andre mål har lavere suksessprosent, vil gjennomsnittet –for eksempel 67 prosent – utgjøre det samlede resultat av behandlingen. På spørsmålet om behandlingen har hjulpet, vil vi da kunne svare «ja, i dette tilfellet har vi klart 67 prosent måloppnåelse i forhold til formålet med plasseringen. Når året er omme, kan vi regne ut gjennomsnittresultatet for alle behandlingene det året. Da kan vi for eksempel svare «Ja, institusjonstilbudet har hjulpet mer i år enn i fjor. Da hadde vi 67 prosent gjennomsnittlig måloppnåelse på våre oppdrag, men i år har vi oppnådd 75 prosent. Det blir spennende å se om vi klarer like godt resultatet neste år».

MÅLBARE MÅL

Det er vanskelig å formulere mål på en godt målbar måte. Et vanlig mål i rusbehandling er å bli rusfri, men hva legger barneverntjenesten i begrepene «rus» og «fri»? Her prøver vi å bistå kommunen med å utforme relevante, og målbare formuleringer. Mener kommunen at behandlingen skal føre til totalavhold, eller er det nok at rusmisbruket begrenses til det sosialt aksepterte? Hvor lenge skal ungdommen avstå fra rus for å regnes som rusfri? Skal ung-

dommen bare bli rusfri på kollektivet eller rusfri i den virkeligheten han/hun skal ut i?

For å finne ut hvilket nivå rusbruken ligger på, benyttes uanmeldte urinprøver, observasjon av rus symptomer, og informasjon fra foreldre og jevnaldrende.

Dette datagrunnlaget presenteres for en liten jury bestående av ungdommen, foreldre og barnevernkurator, som hver avgir stemme på en skala fra 0 til 10. Gjennomsnittstallet, for eksempel 6,7, skrives om til prosent og gir da 67 prosent måloppnåelse for akkurat dette målet.

Hvis kommunen er tilfreds med resultatet, anser vi målet som nådd og retter fokus mot andre mål i tiltaksplanen.

Når alle mål er nådd, anser vi behandlingsoppdraget som fullført og foreslår at kommunen avslutter plasseringen. Behandlingsresultatet oppsummeres i en kortfattet standardisert sluttrapport. Dette er naturligvis ikke en fullgod metode for å svare på spørsmålet om institusjonsbehandlingen har hjulpet, men det gir indikasjoner.

Skjerfheimkollektivet har også utviklet andre metoder for å finne ut om behandlingen hjelper, blant annet i form av bruker- og etterundersøkelser.

Videre arbeider vi med å utvikle fortløpende måling av kvalitet og resultater i miljøarbeidet. Vi tar utgangspunkt i et begrenset antall kvantitative indikatorer som f. eks antall urinprøver og antall ungdommer på rømmen, og registrerer status hver dag, men det er en annen historie. Nå lurer jeg på hva andre gjør og tenker om dette. Derfor vil jeg oppfordre kolleger til å ta pennen fatt. Del erfaringsbasert kunnskap. ■

REFERANSER

- Andreassen, Tore** (2003) *Behandling av ungdom i institusjoner*. Kommuneforlaget. Oslo
- Barne- Ungdoms- og familiedirektoratet** (2010) *Rapport om kvalitet i barneverninstitusjoner*
- Barne og Likestillingsdepartementet** (2006) Q-1104-2006 *Veileder for utforming av tiltaksplaner*
- Lov om Barneverntjenester** 1992